

ПРИМЕДБЕ, ПРЕДЛОЗИ И СУГЕСТИЈЕ НА
НАЦРТ ЗАКОНА О ЈАВНОМ ИНФОРМИСАЊУ И МЕДИЈИМА

Орган/организација/заинтересовано лице: UNITED MEDIA S.a.r.l.

Седиште и адреса: 6, rue Jean Monnet, 2180 Luxembourg, Grand Duchy of Luxembourg

Име и презиме лица које доставља предлоге:

Контакт телефон:

Е-пошта: office@unitedmedia.net

Датум: 06.10.2023.

1. Начелне примедбе на текст Нацрта закона о јавном информисању и медијима

UNITED MEDIA S.a.r.l. je deo vodeće medijske grupacije u jugoistočnoj Evropi, koja posluje po najboljim evropskim standardima u osam različitih zemalja, te koja poseduje značajne lokalne produkcijske kapacitete, odnosno čiji su kanali dostupni, između ostalog, korisnicima u Republici Srbiji. U svom portfoliju, grupacija United Media ima više od 60 televizijskih kanala koji su dostupni za terestrijalnu distribuciju u slobodnom prijemu (FTA), kablovsku, DTH, OTT i IPTV distribuciju (uključujući lokalne kanale povezanih lica Grand Production d.o.o., Brainz d.o.o., IDJWorld d.o.o. registrovane pri Regulatornoj agenciji za elektronske medije, ili lokalne izdavače štampanih izdanja i *online* portala poput Dan Graf d.o.o. ili United Media Digital d.o.o.), kao i preko 2.800 zaposlenih u povezanim medijskim kompanijama, te oko trideset Internet portala, više radio stanica i štampanih medija, značajne produkcijske, oglašivačke, kao i aktivnosti digitalne distribucije, između ostalog u Republici Srbiji. Kompanije u okviru grupacije godišnje proizvedu više od 40.000 sati originalnog sadržaja koji se distribuira na tržištu od 40 miliona ljudi preko vodećih međunarodnih operatera – informativnog programa, serijskog programa, sportskih prenosa, zabavnih šouova, muzičkih formata, dečjih formata i drugih vrsta sadržaja.

Zahvaljujemo se na prilici da učestvujemo u javnoj raspravi povodom krovnog zakona koji bi trebalo da uredi oblast pružanja medijske usluge u Republici Srbiji.

Medijsko tržište u Republici Srbiji je fragmentirano ali i pod jakim uticajem države koja suprotno sopstvenim strateškim opredeljenjima, uporednoj praksi, kritikama kredibilnih međunarodnih i domaćih institucija, te prethodno usvojenim aktima i zakonima nastavlja da učvršćuje svoje pozicioniranje u medijima i da neposredno i posredno dominantno utiče na formiranje javnog mnjenja, odnosno medijski pluralizam, ali i tržišnu utakmicu na medijskom tržištu. Nažalost, deluje da je takav slučaj i sa intencijom sadržanom u trenutnom nacrtu prema kojem bi se uveli značajni i targetirani izuzeci u pogledu toga ko može da bude osnivač izdavača medija u odnosu na prethodni period, što nije tehnička izmena. U tom smislu odluka da u poslednjoj fazi rada na ovom važnom zakonu, bez ikakvog objašnjenja i racionalnog obrazloženja odustane od izlaska privrednih društava u

državnom vlasništvu iz vlasništva u medijima predstavlja značajan presedan koji u velikoj meri urušava sistem propisan većinom medijskih zakona koji su bili na snazi u prethodnih 15 i više godina, i potpuno odstupa od oba strateška dokumenta u oblasti medija, koje su podržali sve relevantne domaće i međunarodne organizacije, i zapravo medijsku scenu vraća u početno stanje, te dodatno formalizuje dosadašnje nelegalno stanje u kom su se našli pojedini mediji gde je država i dalje posredno vlasnik, i gde se državi omogućava da u potpunosti kontroliše medijski sektor i dominira u kreiranju narativa koji se plasira u javnosti. Zbog toga apelujemo da odredbe člana 39 Nacrta zakona o javnom informisanju i medijima (ZJIM), kao i člana 91 Nacrta zakona o elektronskim medijima (ZEM) usklade sa strateškim opredeljenjem i sadašnjim i prethodnim zakonima, iz razloga koje ćemo detaljnije obrazložiti u nastavku.

Takođe, prema izveštajima kredibilnih međunarodnih¹ i domaćih² organizacija, strateške tužbe protiv javnog učešća (eng. *Strategic Lawsuits Against Public Participation, SLAPP*) kao vid pravnog uznemiravanja kritičkih glasova koje sprovode moćni pojedinci i organizacije koje žele da izbegnu nadzor javnosti, su u značajnom porastu od 2020. godine, sa ciljem fizičkog i finansijskog iscrpljivanja novinara kako bi se osujetilo njihovo istraživanje tema od značaja za navedene organizacije. Prema preporukama navedenih aktera, srpski pravni okvir nema procesne zaštitne mere kojima bi se sprečile ili obeshrabrile SLAPP tužbe, poput odbačaja tužbe ili efikasnijeg vođenja postupka u ovakvim predmetima. U tom pogledu, neophodno je Zakon o javnom informisanju harmonizovati sa odredbama Preporuke 2022/758 EU od 27. aprila 2022. godine o zaštiti novinara od SLAPP postupaka, što podrazumeva naročito: (i) procesne garancije za rano odbacivanje neosnovanih postupaka; (ii) dodelu troškova neosnovanih postupaka medijima i naknadu štete, kao i penale za subjekte koji pokreću SLAPP postupke. United Media smatra da Republika Srbija ima obavezu da prati uporednopravne trendove u onemogućavanju zloupotrebe prava na pravnu zaštitu učesnicima koji žele da onemoguće javnu debatu, odnosno povećanja zaštite medija i novinara na osnovu izraženog broja takvih predmeta u svakodnevnoj praksi.

¹ „SLAPP – Stanje u Srbiji“, decembar 2021. godine, Article 19.

² „Sloboda izražavanja pred sudom“, Drugi redovni izveštaj o zaštiti slobode izražavanja u pravosudnom sistemu Srbije, Slavko Ćuruvija Fondacija, februar 2022. godine.

1. Примедбе на текст Нацрта закона о јавном информисању и медијима (наводе се примедбе на конкретан члан, став...) и предлог како да гласи измена

Član 39 stav 4 Nacrta ZJIM

Predlažemo izmenu člana 39 stav 4 Nacrta ZJIM i dodavanje novog stava 4a), tako da glase:

(4) Pravno lice iz stava 1 ovog člana ne može neposredno ni posredno osnovati niti biti osnivač:

- 1) organ Republike Srbije;*
- 2) organ autonomne pokrajine;*
- 3) organ opštine, grada, gradske opštine i grada Beograda;*
- 4) javno preduzeće, ustanova, organizacija i drugo pravno lice, koje je osnovano propisom ili odlukom organa iz tač. 1) do 3) ovog stava;*
- 5) ustanova, privredno društvo ili drugo pravno lice koje je u celini ili delu u državnoj svojini, ili svojini organa iz tač. 2 i 3 ovog člana;*

(4a) Ograničenje iz stava 4 ovog člana se odnosi i na proizvođača medijskog sadržaja iz člana 41 ovog zakona.

Alternativno, ako se ne usvoji naš predlog formulacije člana, predlažemo zadržavanje postojeće formulacije člana 32 stav 4 važećeg Zakona o javnom informisanju i mediјima:

“(4) Pravno lice iz stava 1. ovog člana ne mogu, neposredno ili posredno, osnovati Republika, autonomna pokrajina i jedinica lokalne samouprave, kao ni ustanova, preduzeće i drugo pravno lice koje je u celini ili delu u državnoj svojini, odnosno koje se u celini ili delom finansira iz javnih prihoda, osim u slučajevima predviđenim članom 16. stav 1. tačke 1)-3) ovog zakona.”

Ukoliko se ne usvoji nijedan od dva predloga, i pod uslovom da Ministarstvo izmeni pomenuti član 39 stav 4 tačka 2) na način kako su predstavnici nadležnog organa intenciju prezentovali na Okruglom stolu u Novom Sadu 05.10.2023. godine (gde je izuzetak bio razmatran samo za telekomunikacionog operatora čiji je vlasnik država, odnosno na Telekom Srbija), predlažemo dodavanje sledećih zaštitnih mehanizama koji bi bili usmereni na pružanje istih garancija koje imaju javni medijski servisi, kao entiteti sa posebnom ulogom na tržištu i povezanošću sa državnim sistemom, i to dodavanjem sledećih stavova:

(4a) Načela rada medija čiji su izdavači lica koja su osnovana neposredno ili posredno od strane lica iz stava 4 tačka 2) ovog člana će se shodno primenjivati odredbe propisa o javnim medijskim servisima.

(4b) Uređivačka politika medija čiji su izdavači lica iz stava 4a ovog člana je nezavisna od osnivača, odnosno od samog Organa javne vlasti, ako su oni posredno u vlasničkoj strukturi izdavača medija.

(4c) Ostvarivanje profesionalnih i etičkih standarda u radu medija čiji su izdavači lica iz stava 4a ovog člana obezbeđuju se donošenjem internog etičkog kodeksa koji usvaja redakcija medija.

(4d) Prilikom izbora glavnog urednika medija čiji su izdavači osnovani od strane lica iz stava 4a ovog člana, obavezno je pribaviti mišljenje redakcije o kandidatu. Redakcija se o kandidatu za glavnog urednika izjašnjava tajnim glasanjem. Izdavač je dužan da mišljenje redakcije o kandidatu za glavnog urednika primi sa punim uvažavanjem.

(4e) Članovi organa upravljanja izdavača čiji su osnivači lica iz stava 4a ovog člana ne mogu biti nosioci javnih funkcija i funkcija u političkoj stranci, kao ni lica čije bi članstvo u organu upravljanja moglo da dovede do sukoba interesa u skladu sa propisom koji reguliše sprečavanje sukoba interesa pri obavljanju javne funkcije.

(4f) Članovi organa upravljanja izdavača čiji su osnivači lica iz stava 4a ovog člana, imenuju se iz reda uglednih stručnjaka iz oblasti koje su od značaja za obavljanje poslova medija čiji su izdavači osnovani od strane nacionalnih saveta nacionalnih manjina (stručnjaci iz oblasti medija, kulture, menadžmenta, prava i finansija).

(4g) Zastupnik izdavača čiji su osnivači lica iz stava 4a ovog člana mora da ispunjava uslove kao i član organa upravljanja kao i da ima najmanje 5 godina iskustva u upravljanju medijima.

(4h) Izdavači čiji su osnivači lica iz stava 4a ovog člana dužni su da svake godine objave finansijski izveštaj i izveštaj o sprovođenju internog etičkog kodeksa.

(4i) Izdavač čiji su osnivači lica iz stava 4a ovog člana, mogu započeti sa izdavanjem medija iz člana 35 ovog zakona, samo ako bi uticaj tog novog medija u smislu sadržaja njegove medijske usluge na tržište bio opravdan dodatnom vrednošću u smislu ispunjavanja demokratskih, socijalnih i kulturnih potreba društva.

(4j) Predlog za izdavanje novog medija dostavlja zastupnik izdavača medija čiji su osnivači lica iz stava 4a ovog člana gde je dužan da priloži jasan i potpun opis novog medija odnosno sadržaja koji će da objavljuje i obrazloženje opravdanosti uvođenja novog medija, tehničkih uslova, označenje grupe korisnika kojima je medij namenjen, opis načina finansiranja i ocenu mogućeg uticaja na konkurenciju na relevantnom tržištu elektronskih medija.

(4k) Predlog iz stava 1 ovog člana dostavlja se na mišljenje Regulatoru iz oblasti elektronskih medija, kada je novi medij radio-program i televizijski program, odnosno ministarstvu, kada je novi medij štampani medij, elektronsko izdanje radio/TV stanica, i/ili samostalno elektronsko izdanje (uređivački oblikovana internet stranica ili internet portali).

(4l) Regulator, odnosno ministarstvo u slučajevima iz stava 4k ovog člana analizira mogući uticaj novog medija na relevantno tržište u saradnji sa organom nadležnim za zaštitu konkurencije.

(4m) Regulator, odnosno ministarstvo dostavlja mišljenje izdavaču čiji su osnivači lica iz stava 1 ovog člana sa izveštajem o analizi u roku od 90 dana od dana dostavljanja predloga.

(4n) Ukoliko je mišljenje iz stava 4m negativno, medij se ne može osnovati, niti izdavaču može da bude izdata dozvola ili odobrenje (za radio, TV i/ili medijsku uslugu na zahtev u smislu zakona koji uređuje elektronske medije), niti se može upisati u registar medija, u smislu odredaba ovog zakona.

(4o) Izdavač medija čiji je osnivač lice iz stava 4a ovog člana ne mogu se dodeljivati sredstva na ime projektnog sufinansiranja iz ovog zakona, kao ni bilo koji drugi vid državne pomoći.

(4p) Organ javne vlasti ne može se oglašavati niti koristiti druge usluge medija čiji je izdavač lice iz stava 4a ovog člana.

(4r) Oglašavanje u programima elektronskih medija čiji je Izdavač lice čiji je osnivač lice iz stava 4a ovog člana podleže ograničenjima kojima podleže oglašavanje u programima javnih medijskih servisa u smislu zakona koji uređuje javne medijske servise i zakona koji uređuje oglašavanje.

(4s) Odredbe ovog člana primenjuju se na medije čiji su izdavači lica iz stava 1 ovog člana sve dok su im osnivači posredno ili neposredno lica iz stava 4 tačka 2) ovog člana.

2. Образложење достављеног предлога

OBRAZLOŽENJE izmena člana 39 stav 4 Nacrta ZJIM

Kao što Vam je poznato, Važećim Zakonom o javnom informisanju i medijima³, propisana je mera obavezne privatizacija svih izdavača medija čiji su osnivači lica u kojima je država većinski ili manjinski vlasnik. Istim zakonom propisani su i izuzeci od obavezne privatizacije⁴, i to isključivo za javne servise na nacionalnom i pokrajinskom nivou, ustanove radi ostvarivanja prava na javno informisanje stanovništva na teritoriji AP Kosovo i Metohija, lica čiji su osnivači nacionalni saveti nacionalnih manjina koji izdaju medije namenjene informisanju na jezicima nacionalnih manjina⁵. Najzad odredbama člana 32 stav 3 Zakona o javnom informisanju i medijima je izričito navedeno da osnivač izdavača medija ne može da bude neposredno ili posredno, osnovan od Republike, autonomne pokrajine i jedinice lokalne samouprave, kao ni ustanova, preduzeće i drugo pravno lice **koje je u celini ili delu u državnoj (ne „javnoj“) svojini**, odnosno koje se u celini ili delom finansira iz javnih prihoda, osim u slučajevima predviđenim članom 16. stav 1. tačke 1)-3) ovog zakona.

³ „Službeni glasnik RS“, br. 83/14, 58/15 i 12/16 - autentično tumačenje)

⁴ Zakon o javnom informisanju i medijima, član 142 stav 1.

⁵ Zakon o javnom informisanju i medijima, član 142 stav 16 stav 1.

Pre toga, mera obavezne privatizacije propisana je Strategijom razvoja sistema javnog informisanja u Republici Srbiji do 2016. godine⁶:

„Republika Srbija će se povući iz vlasništva nad svim javnim glasilima osim iz vlasništva nad javnim glasilima za koje će zakonom biti predviđeno drugačije (odeljak III tačka 4. ove strategije⁷). Država će se povući iz vlasništva nad javnim glasilima primenom zakonskih odredaba koje su u skladu sa ovim ciljem, kao i izmenom i ukidanjem zakona ili odredaba koji nisu usklađeni sa ovim ciljem.

U rokovima predviđenim Strategijom, povlačenje države iz vlasništva podrazumeva vlasničku transformaciju, privatizacijom pravnih lica koja su osnivači javnih glasila, u kojima je država većinski ili manjinski vlasnik i/ili konverzijom državnog vlasništva u akcije i njihov prenos bez naknade, u skladu s propisima koji uređuju oblast privatizacije, kao i na drugi način u skladu sa zakonom.

Do izlaska države iz vlasničke strukture u medijima, u rokovima predviđenim Strategijom, ti mediji su dužni da postupaju u skladu s javnim interesom, uz potpunu uređivačku nezavisnost.“⁸

Medijska strategija iz 2020. godine, između ostalog ukazuje na sledeće:

„Nedosledno sprovođenje privatizacije preostalih medija čiji su osnivači izdavača Republika Srbija, autonomna pokrajina, odnosno jedinica lokalne samouprave, kao i izdavač koga je neposredno ili posredno osnovala ustanova, preduzeće i drugo pravno lice koje je u celini ili pretežnim delom u javnoj svojini ili koje se u celini ili pretežnim delom finansira iz javnih prihoda (mimo izuzetaka propisanih medijskim zakonima) utiče na poremećaje na medijskom tržištu. Izveštaj Evropske komisije o napretku Republike Srbije ka EU za 2018. godinu eksplicitno navodi da „zakonodavstvo o medijima i dalje treba u potpunosti sprovesti“ što uključuje i odredbe Zakona o javnom informisanju i medijima koje uređuju privatizaciju gore pomenute kategorije izdavača. Zbog toga bi obaveznu privatizaciju preostalih medija u javnoj svojini trebalo posmatrati i u kontekstu nastavka evropskih integracija Republike Srbije.

*Stiče se utisak da je država (državni organi, organi teritorijalne autonomije i lokalne samouprave i drugi javni entiteti) **i dalje značajan akter na medijskom tržištu.** Naime, prethodna Medijska strategija, a potom i medijski zakoni su samo delimično rešili problem putem redefinisavanja učešća države na medijskoj sceni (obavezna privatizacija i projektno sufinansiranje), ali čak i u tim oblastima su mnoge stvari ostale nedorečene, a još važnije, veliki segment uticaja države na medijsku scenu je ostao van opsega medijske politike (i zakonodavstva), uključujući tu i pomenute druge problematične vidove dodele javnih sredstava“*

U okviru mera za implementaciju (mera 2.3), Medijska strategija izričito napominje i sledeće aktivnosti:

„5) okončati proces privatizacije izdavača u javnom vlasništvu, u cilju uspostavljanja

⁶ „Službeni glasnik RS“, broj 75/11.

⁷ Odnosno javni servisi.

⁸ Prva medijska strategija, Mera IV.1: Povlačenje države iz vlasništva nad javnim glasilima

jednake tržišne pozicije medija i sprečavanja neprimerenog uticaja na uređivačku politiku, a naročito:

- *sačiniti i sprovesti plan potpunog izlaska države iz vlasništva u privrednom društvu Politika AD,*
- *bez odlaganja podneti registracionu prijavu za brisanje Javnog preduzeća Novinska agencija Tanjug iz registra privrednih društava, odnosno registracionu prijavu za brisanje medija čiji je izdavač pomenuto javno preduzeće iz Registra medija,*
- *sačiniti i sprovesti plan privatizacije izdavača medija u odnosu na koje su raskinuti ugovori o prodaji kapitala,*
- *izmenama regulative (Zakona o javnom informisanju i medijima) unaprediti postojeći sistem kontrole i način njenog sprovođenja u odnosu na kontinuitet proizvodnje i distribucije medijskih sadržaja te ispunjavanja drugih zakonskih i programskih obaveza privatizovanih medija, i odgovornost institucija u tom postupku;“*

Mera obavezne privatizacije koja je bila propisana većinom zakona i strateških akata u poslednjih 15 godina, je ustanovljena da bi se sprečila dominacija države u medijskom sektoru odnosno posredno uticaj na formiranje javnog mnjenja i ograničavanje slobode mišljenja i udruživanja građana, kao i nelojalne konkurencije prema privatnom sektoru od strane entiteta u državnom vlasništvu.

Uprkos pomenutim zakonskim zabranama, pojedini državni entiteti su u prethodnom periodu neposredno ili posredno osnivali medije, uz prećutnu ili čak izričitu podršku nadležnih ministarstava i regulatornih tela.

Presedan kojim je postupljeno protivno izričitim navedenim zakonskim zabranama napravljen je još 2012. godine, pre donošenja novih medijskih zakona, kada je tadašnji RRA izdao dozvolu kanalima Arena Sport⁹. Odredbe člana 14 stav 3 tadašnjeg Zakona o javnom informisanju¹⁰ su propisivale da Osnivači javnog glasila (odnosno izdavači po terminologiji novog zakona) ne mogu biti, ni posredno ni neposredno, država i teritorijalna autonomija, kao ni ustanova, preduzeće i drugo pravno lice koje je u pretežnom delu u državnoj svojini ili koje se u celini ili pretežnim delom finansira iz javnih prihoda, osim ukoliko je to predviđeno posebnim zakonom kojim se uređuje oblast radiodifuzije. Dakle, u odnosu na odredbe važećeg ZJIM, jedina razlika se ogleda u tome da li se radi o “pretežnoj državnoj svojini” ili o “celovitoj ili delimičnoj” državnoj svojini. Sa druge strane, član 42 stav 1 tačka 1) ZOR-a je imao nešto uže ograničenje propisujući da Imalac dozvole za emitovanje programa ne može da bude *preduzeće, ustanova ili drugo pravno lice čiji je osnivač Republika Srbija ili autonomna pokrajina, izuzev ustanova javnog radiodifuznog servisa*. Najzad, odredbe člana 80 stav 1 tačka 2 ZEM-a su otklonile bilo kakvu dilemu i može se reći da je usklađena sa relevantnim odredbama ZJIM budući da imalac dozvole ne može da bude privredno društvo, ustanova ili drugo pravno lice **čija su sredstva u celini ili delom u javnoj svojini**, odnosno čiji je osnivač Republika Srbija, autonomna pokrajina ili jedinica lokalne samouprave.

⁹ Videti NUNS: **TV Arena sport pobedila zakone**, dostupno putem sledećeg linka: <https://bit.ly/3SbS0Lo>, pristupljeno dana 23.09.2022. godine.

¹⁰ Službeni glasnik RS, br. 43/03, 61/05, 71/09, 89/10 - odluka US i 41/11 - odluka US).

Ako se vratimo na sam nezakoniti prešedan iz 2012. godine, za svoju odluku o izdavanju dozvole REM je uporište našao u Mišljenju Ministarstva kulture i informisanja¹¹, koje je ono dalo odgovarajući na dopis REM-a i koje je razmatralo dva aspekta, usklađenost sa citiranim odredbama člana 42 ZOR i odredbama člana 14 tada važećeg Zakona o javnom informisanju, ističući sledeće:

- da društvo koje je apliciralo za dozvolu nije osnovala ni Republika Srbija ni Autonomna pokrajina, u smislu člana 42 stav 1 tačka 1) ZOR, pa ne postoji zakonska prepreka da se dozvola za emitovanje programa izda ovom licu;
- da iz ciljnog tumačenja odredbe člana 14 Zakona o javnom informisanju proizilazi da je njen smisao u tome da se *“mogućnost sticanja dozvole za emitovanje programa uskrati državi (Republici Srbiji), Autonomnoj pokrajini, kao i preduzećima i ustanovama i drugim organizacijama koje se u celosti ili pretežno finansiraju iz budžeta”*, te činjenica da Telekom Srbija kao jedan od osnivača HD-WIN ima vlasništvo od 58,11% akcija nije zakonska prepreka da se izdaju dozvole za medijsku uslugu Arena sport, budući *“da je “TELEKOM SRBIJA” a.d. Beograd otvoreno akcionarsko društvo, koje kao takvo ravnopravno učestvuje na tržištu roba, usluga i kapitala i pri tom se ne finansira iz javnih prihoda, već isključivo od delatnosti koju obavlja”*.

Shodno članu 80 stav 2 Zakona o državnoj upravi mišljenja organa državne uprave (uključujući i mišljenja ministarstva) nisu obavezujuća. Takođe, sama sadržina mišljenja je sporna iz ugla tada važećih propisa iz oblasti medija, a posebno iz ugla izričitih odredaba medijskih zakona iz 2014. godine.

Pitanje finansiranja je odvojeno od pitanja učešća javnih entiteta u vlasničkoj strukturi izdavača medija. Oba predstavljaju samostalne zakonske prepreke. Učešće na tržištu, način finansiranja i forma društva može da bude relevantno iz ugla ocene ispunjenosti zakonske prepreke finansiranja, ali to nije ono što je sporno u slučaju izdavanja dozvola licima koji su posredno u državnom (javnom) vlasništvu. Naime, upravo je javno vlasništvo zakonska prepreka za izdavanje dozvole, a ne finansiranje. Bez obzira na to mišljenje ministarstva se upravo i isključivo bavi finansiranjem, a zanemaruje vlasničku strukturu.

U ovom trenutku, lice koje je nasledilo HD-WIN je imalac većeg broja dozvola¹². U septembru 2020. godine REM izdao dozvolu specijalizovanom informativnom TV kanalu Euronews¹³. Pomenuto mišljenje, uprkos tome što je sporno iz ugla suprotnosti sa

¹¹ Dopis Ministarstva kulture i informisanja broj 345-01-133/2012-4 od 16.11.2012. godine.

¹² Društvo ARENA CHANNELS GROUP je ranije poslovalo pod nazivom HD-WIN DOO (videti više na linku: <https://bit.ly/3UEsFv5>), sada je imalac dozvole za veći broj kablovskih TV kanala – sportskih kanala (Arena Sport 1-10, Arena Premium 1-3, Arena 1x2, Arena Fight ...), filmskih i serijskih kanala (Superstar TV 1 i 2, i Star TV), kao i AGRO TV, videti Registar medijskih usluga REM-a, dostupan na sledećem linku: <https://bit.ly/3xSuWJq>).

¹³ Društvo ARENA NEWS CHANNELS, u 100% vlasništvu ARENA CHANNELS GROUP, po podacima iz Registra medijskih usluga, podaci o Euronews dostupni putem sledećeg linka: <https://bit.ly/3xOWX4j>.

izričitom zakonskom odredbom, po svemu sudeći i dalje uporište za izdavanje dozvola entitetima koji su neposredno ili posredno u javnom vlasništvu¹⁴, pa čak i nakon promena zakona kod kojih i minimalno učešće države u vlasničkoj strukturi predstavlja prepreku za izdavanje dozvole i svojstvo izdavača.

Dakle, nesumnjivo je da mišljenje kao pravno neobavezujući instrument nije moglo da bude potpora za izdavanje dozvole, a posebno zato što je evidentno suprotno izričitim zakonskim odredbama.

Osvrnućemo se i na tvrdnje koje su se mogle čuti u javnosti oko navodne protivustavnosti sadašnje odredbe člana 32 ZJIM koja zabranjuje da entiteti u javnom vlasništvu posredno i neposredno osnivaju izdavače medija. Pre svega, ukazujemo da je sadašnji ZJIM na snazi nešto duže od 7 godina, i da za to vreme nijedan nadležni organ, niti bilo koje drugo lice nije pokrenulo postupak ocene ustavnosti pred Ustavnim sudom. Nevezano za to Ustavni sud se u svojoj praksi iz 2009. godine već izjašnjavao u pogledu ustavnosti ranije važećeg Zakona o javnom informisanju, koji je sadržavao slično ograničenje u odnosu na osnivače izdavača, i tom prilikom se nije ni osvrnuo na tu odredbu kao potencijalno problematičnu¹⁵. Pored toga, ograničenje iz člana 32 važećeg ZJIM nije pitanje svojinsko-pravnih odnosa, već regulisanja oblasti javnog informisanja koje, kao što smo rekli, služi da se smanji uticaj države na formiranje javnog mnjenja, a radi zaštite medijskog pluralizma.

Osvrnućemo se i na navode koji su se mogli čuti tokom trajanja javne rasprave u vezi sa učešćem telekomunikacionih operatora u vlasništvu države u vlasničkoj strukturi medija, a konkretno, pominjale su Austrija, Nemačka, Švedska, Belgija, Francuska, Estonija, Švajcarska.¹⁶

Za razliku od Srbije, većina ovih država je u nalazima relevantnih izveštaja visoko kotirana po stanju medijskih sloboda, što je vidljivo iz sledećeg pregleda:

Država	RSF¹⁷	Freedom House¹⁸
Srbija	91. mesto 59.16/100	Delimično slobodna država 60/100
Austrija	29. mesto 77.3/100	Slobodna država 93/100
Nemačka	20. mesto 81.91/100	Slobodna država 94/100
Švedska	4. mesto 88.15/100	Slobodna država 100/100

¹⁴ Videti Raskrinkavanje: **Telekom: Ne kršimo zakon pokretanjem TV Euronews Srbija**, objavljeno dana 14.05.2021. godine, dostupno putem sledećeg linka: <https://bit.ly/3dEu8B3>.

¹⁵ Odluka Ustavnog suda IuZ broj 231/2009 (“Službeni glasnik RS”, broj 89/10).

¹⁶ Videti na primer Republika, <https://www.republika.rs/vesti/politika/468087/dragan-solak-junajted-grupa-telekom>.

¹⁷ Reporteri bez granica – World Press Freedom Index 2023, <https://rsf.org/en/country/serbia>.

¹⁸ Freedom House, Freedom in the World 2023, <https://freedomhouse.org/country/serbia/freedom-world/2023>.

Belgija	31. mesto 76.47/100	Slobodna država 96/100
Francuska	24. mesto 78.72/100	Slobodna država 89/100
Estonija	8. mesto 85.31/100	Slobodna država 94/100
Švajcarska	12. mesto, 84.4/100	Slobodna država 96/100

U ovim državama je nezamisliv uticaj države na medijsko tržište i formiranje javnog mnjenja jer su na snazi značajni mehanizmi koji sprečavaju zloupotrebe koje postoje u Srbiji. Ovo su potvrdili i renomirani stručnjaci tokom javne rasprave¹⁹. Dodatno, u većini primera, državno učešće u izdavačima medija u pomenutim državama je manjinsko, za razliku od Telekom Srbija u kome Srbija ima većinsko vlasništvo. Iz toga proizilazi da primeri koje predstavnici ministarstva uporno ponavljaju nisu ni na koji način uporedivi sa stanjem u Srbiji.

Osim Medijske strategije, i relevantni izveštaji renomiranih međunarodnih organizacija upravo pocrtavaju evidentno postojanje uticaja države na medijsku scenu, što je jedan od faktora koji su doveli do toga da se konstatuje kontinuirano nazadovanje u medijskim slobodama²⁰. Nedavno je povodom Nacrta medijskih zakona primedbe uputila i Evropska federacija novinara (EFJ), koja je između ostalog, istakla i sledeće: *“...Vlada je u oba nacrta zakona uvrstila i identičnu odredbu koja bi suštinski olakšala povratak u državno suvlasništvo privatnih medija u Srbiji. Prema sadašnjoj Medijskoj strategiji, direktno i indirektno vlasništvo države nad privatnim medijima je zabranjeno. Međutim, novi zakon bi formalno omogućio državi da ponovo bude suvlasnik i osnivač medija. Time bi se **formalno legalizovala tekuća vlasnička situacija nad telekomunikacionim provajderom Telekom Srbija, koji je u većinskom državnom vlasništvu, što krši važeći zakon. Ako bude usvojen, MFRR strahuje da bi novi zakon dodatno učvrstio kontrolu vlade nad Telekomom Srbija i predstavljao štetni novi oblik zauzimanja medija u zemlji kandidatkinji za EU koja već godinama doživljava najveću krizu nezavisnog novinarstva.**”*²¹ Slične opservacije o neusklađenosti Nacrta medijskih zakona sa Medijskom strategijom i zakonima, iznela je i Koalicija za slobodu medija²².

¹⁹ Tako je profesor u penziji i medijski stručnjak Rade Veljanovski tokom okruglog stola u Nišu, rekao sledeće: „Sve te zemlje imaju takve regulatorne okvire i mehanizme da nije moguće da se preko bilo kog medija u tom slučaju preslikava volja vlasti i volja politike“, Cenzolovka, Stručna javnost na raspravi u Nišu: Treba li Telekom da proizvodi program, <https://www.cenzolovka.rs/drzava-i-mediji/strucna-javnost-na-raspravi-u-nisu-treba-li-telekom-da-proizvodi-program/>.

²⁰ Freedom House, Freedom in the World 2023, <https://freedomhouse.org/country/serbia/freedom-world/2023>, Reporteri bez granica – World Press Freedom Index 2023, <https://rsf.org/en/country/serbia> V-DEM INSTITUTE Report Autocratization Changing Nature?, 2022: <https://bit.ly/3kuPNPg>, Freedom House, Freedom in the World 2022, available at: <https://bit.ly/41jH7vS>, Reporteri bez granica – World Press Freedom Index 2022, <https://bit.ly/3SqLLnz>, PRESIDENTIAL AND EARLY PARLIAMENTARY ELECTIONS APRIL 2022, ODIHR Election Observation Mission, <https://bit.ly/3INDdnC>.

²¹ Medija centar, Novi nacrti medijskih zakona predstavljaju još jedan korak unazad za slobodu medija u Srbiji, <https://mc.rs/novi-nacrti-medijskih-zakona-predstavljaju-jos-jedan-korak-unazad-za-slobodu-medija-u-srbiji/za-medije/detaljno/5990>.

²² Neprihvatljive poslednje predložene izmene Zakona o javnom informisanju i medijima, <https://koalicijazaslobodumedia.rs/2023/09/08/neprihvatljive-poslednje-predlozene-izmene-zakona-o-javnom-informisanju-i-medijima/>

Pored toga, u dosadašnjem toku javne rasprave, predstavnici nadležnog ministarstva su i potvrdili da se pomenuta izmena vrši isključivo zbog interesa Telekom-a. Tako je na okruglom stolu u Nišu Generalni sekretar UNS-a Nino Brajović istakao i sledeće: „Znači, u neravnopravnoj tržišnoj utakmici bio bi Telekom. Zalažem se da se otvoreno kaže o čemu je reč i na koga se taj deo Člana 39 odnosi. Ako u jednom članu Nacrta zakona ostavljate državu u medijima, a u drugom tražite da Politika AD bude privatizovana, sve gubi smisao. Kada ispravljate greške iz prošlosti mora se tačno znati šta se i zašto ispravlja“. Na to je Ministar Jovanović odgovorio: „Tačno je, ne možemo osakatiti Telekom i onemogućiti mu da se u 21. veku bavi multimedijom (...) Ne možemo sprečiti Telekom Srbija da se bavi multimedijom jer je on vlasnik Juronjuza u Srbiji, Blumberga i tako dalje. Podržavam predlog. Hajde da vidimo kako da izmenimo Član 39 i da se eksplicitno kaže da se ne odnosi na telekomunikacione operatore.“²³ Ovo potvrđuje i potonji predlog koji je prezentovan na okruglom stolu u Novom Sadu dana 05.10.2023. godine.²⁴

Dakle, evidentno je da a) je predloženo rešenje suprotno zakonu i strateškom opredeljenju koje se tiče izlaska države iz vlasništva u medijima, a slaganje sa konceptom „grešaka iz prošlosti“ je još jedan pokazatelj protivzakonitog omogućavanja operatoru Telekom Srbija da bude vlasnik medija b) je jedan od gorućih problema medijske scene dominantan uticaj države na javno mnjenje, c) su izmene ZJIM inicirane jedino i isključivo da se formalizuje status izdavača medija u kojima je Telekom nezakonito bio izdavač duže od 10 godina.

Stoga predlažemo izmene odredbi člana 39 stav 4, na način kako je formulisano gore, ili ostavljanje trenutno važeće definicije iz člana 32 ZJIM.

U suprotnom, ako se ne uvaže predložene izmene, predlažemo dodavanje zaštitnih mehanizama koji će ograničiti uticaj države na formiranje javnog mnjenja, po uzoru na ograničenja koja postoje kod javnih medijskih servisa u Zakonu o javnim medijskim servisima, kao i po uzoru na predložena ograničenja iz člana 17 Nacrta ZJIM koja se tiče medija čiji su izdavači lica čiji su osnivači Saveti nacionalnih manjina. Naime, već smo detaljno elaborirali da je učešće države u vlasništvu kod izdavača medija dosadašnjim zakonima i strateškim dokumentima svedeno na izuzetke koji se odnose na javne servise, medije koji informišu građane na teritoriji AP KIM, i medije za informisanje nacionalnih manjina. Budući da su izuzeci, svaki od njih ima odgovarajuća ograničenja. Takođe, s obzirom da su izuzeci izričito uvedeni radi privilegovanja telekomunikacionog operatora u državnom vlasništvu (Telekom Srbija), jedino je racionalno da važe slična ograničenja kao za ostale vidove prisustva državnih institucija u medijskoj sferi. Imajući u vidu da zakonopisac predlaže uvođenje novog izuzetka, smatramo da je neophodno uvrstiti

²³ Cenzolovka, Stručna javnost na raspravi u Nišu: Treba li Telekom da proizvodi program, <https://www.cenzolovka.rs/drzava-i-mediji/strucna-javnost-na-raspravi-u-nisu-treba-li-telekom-da-proizvodi-program/>.

²⁴ Predstavljena formulacija novog člana 39 stav 4 glasi:

“Uslovi iz stava 4 ovog člana se ne odnose na slučajeve:

- 1) predviđene članom 16 stav 1 tač. 1)-3) ovog zakona;
- 2) kada je osnivač pravnog lica iz stava 1 ovog člana društvo kapitala koje obavlja delatnost elektronskih komunikacija, u skladu sa zakonom kojim se regulišu elektronski mediji.

U cilju zaštite slobode javnog informisanja iz člana 4 ovog zakona, izdavač je dužan da sačini i objavi dokument kojim su predviđene mere i procedure za zaštitu uređivačke politike, koji se registruje u skladu sa ovim zakonom. “

ograničenja koja postoje za druge medije koji su u vlasništvu države (javni servisi itd.), sve dok država ima vlasništvo u tim medijima.